

Het bindend studieadvies (bsa) is ingeburgerd in het hoger onderwijs in Nederland. Maar is het een betrouwbaar selectie-instrument? En zorgt het voor een beter rendement? Dit artikel gaat in op de belangrijkste voorwaarden waaraan het eerste studiejaar moet voldoen, wil er sprake zijn van het bsa als een betrouwbaar selectie-instrument dat studiesucces bevordert. Deze voorwaarden worden toegelicht, mede met behulp van een onderzoek naar het eerste studiejaar in een opleiding van Zuyd Hogeschool.

Advies op maat

Betrouwbare selectie door bindend studieadvies

Josien Mennen

Marcel van der Klink

Zuyd Hogeschool

In het Nederlandse hoger onderwijs ligt steeds meer druk op opleidingen om het studierendement te verbeteren. De nominale studieduur wordt de norm, studie-uitval en studievertraging leiden tot financiële beperkingen voor opleidingen. De meeste instellingen voor hoger onderwijs gebruiken het bindend studieadvies (bsa) als een middel om de studievoortgang te bevorderen. Studenten die niet geschikt zijn, worden al vroeg verwezen naar een andere opleiding; geschikte studenten zouden in staat moeten zijn om de opleiding binnen de reguliere tijd af te ronden (Inspectie van het Onderwijs, 2010). Aan het einde van het eerste jaar kan een opleiding een negatief bindend studieadvies uitspreken wanneer een student niet voldoet aan de door de opleiding gestelde eisen.

Het effect van het bsa op het studierendement is weinig onderzocht; de beschikbare onderzoeksresultaten lijken te wijzen op een positief effect op korte termijn (Duijndam & Scheepers, 2009; Gijbels et al., 2002; Godor, 2011; VSNU, 2011), maar het effect op lange termijn is niet aangetoond (Stegers-Jager & Cohen-Schotanus, 2012). Om door middel van het bsa die studenten te kunnen selecteren die succesvol doorstromen, zouden de resultaten van het eerste jaar in het hoger onderwijs voorspellend moeten zijn voor de studievoortgang in het vervolg van de opleiding. De Inspectie van het Onderwijs (2010) concludeert in haar onderzoek naar de uitvoeringspraktijk van het bsa:

‘Een bindend studieadvies als instrument voor selectie dient te worden gedragen door een eerste studiejaar dat voldoet aan de oriënterende, selectieve en verwijzende functies van de propedeuse, voldoende studeerbaar is en is ingebed in een samenhangend systeem van intakegesprekken, studiebegeleiding en andere voorzieningen om binding van studenten met de studie te bewerkstelligen.’

Samengevat: om de studenten te kunnen selecteren die succesvol doorstromen, zou het bindend studieadvies in elk geval moeten voldoen aan de volgende voorwaarden:

- de studievoortgang van studenten in het eerste jaar in het hoger onderwijs zou voorspellend moeten zijn voor de studievoortgang in het vervolg van de opleiding;
- het eerste studiejaar zou studeerbaar moeten zijn, zodat voorkomen wordt dat potentieel geschikte studenten onterecht een negatief bindend studieadvies ontvangen;
- het eerste studiejaar zou inhoudelijk valide moeten zijn. Wanneer het programma van het eerste jaar geen duidelijk beeld geeft van het vervolg van de opleiding, is de voorspellende waarde van de studieresultaten gering en kan een bsa de verkeerde studenten selecteren.

Het bsa kan een middel zijn om de studievoortgang van studenten te bevorderen, mits de opleiding ervoor zorgt dat de eisen die zij stelt aan de studievoortgang in het eerste jaar zorgvuldig zijn bepaald op basis van context-

Variabele	Behaalde EC propedeuse in jaar 1	Behaalde EC hooffase in jaar 2	Behaalde EC hooffase in jaar 3
Behaalde EC hooffase in jaar 2	.66**		
Behaalde EC hooffase in jaar 3	.43**	.64**	
Behaalde EC hooffase in jaar 4	.43**	.60**	.69**

**p < .01

Tabel 1 Correlaties (Spearman) tussen gemiddeld aantal behaalde EC per studiejaar (n=bsa)

gebonden onderzoek. Dit impliceert dat elke opleiding de voorspellende kwaliteit, studeerbaarheid en inhoudelijke validiteit van het eerste studiejaar zou moeten onderzoeken, en zo nodig verbeteren, om het bsa als betrouwbaar selectie-instrument te kunnen inzetten. In dit artikel gaan we in op deze drie voorwaarden en daarbij maken we gebruik van de ervaringen die we in een onderzoek bij het Conservatorium Maastricht hebben opgedaan (Mennen, 2013). Nadere informatie over de opzet en uitvoering van het onderzoek is te vinden in kader 1 elders in dit artikel.

Studievoortgang in jaar één als graadmeter

Amerikaans onderzoek laat zien dat resultaten van studenten in het eerste studiejaar een krachtige voorspeller zijn voor het studiesucces in het hoger onderwijs (Allen & Robbins, 2008; Allen, Robbins, Casillas, & Oh, 2008; Pascarella & Terenzini, 1991). Ook onderzoek in het Nederlands en Vlaams hoger onderwijs wijst uit dat behaalde resultaten tijdens het eerste jaar een goede voorspeller zijn voor de verdere studievoortgang (Gijbels et al, 2002; Knippenberg & Loos, 1983; Task force studiesucces, 2009; Vantornhout, Eelbode, Bucquoye, Cuele-naere, De Vliegheer, Vanderhaeghen, & Wille, 2011). De moeilijkheid is echter dat Amerikaanse onderzoeksresultaten niet zomaar generaliseerbaar zijn naar het Nederlandse hoger onderwijs. Daarvoor wijkt de context te veel af (Ruis, 2007). De Nederlandse en Vlaamse studies zijn hoofdzakelijk uitgevoerd in het wetenschappelijk onderwijs, zodat niet voetstoots aangenomen mag worden dat deze bevindingen ook relevant zijn voor het hbo. Het is als opleiding goed te doen hiernaar zelf onderzoek te verrichten. Omdat vrijwel elke opleiding een systeem voor studievoortgangsregistratie heeft, is het mogelijk om statistisch onderzoek te doen naar de relatie tussen de studieresultaten in het eerste studiejaar en de daarop volgende jaren. In het onderzoek bij het Conservatorium Maastricht zijn daartoe de gegevens uit het studievoortgangsregistratiesysteem met behulp van SPSS bewerkt en geanalyseerd om inzicht te verwerven in de relatie tussen het aantal behaalde European Credits (EC) in het eerste studiejaar en het aantal behaalde EC in de daarop volgende studiejaar. De uitkomsten van de analyse duiden op een zeer sterke relatie tussen het aantal behaalde EC in het eerste studiejaar en de daarop volgende jaren. Hoe hoger het aantal EC dat de student in jaar één haalt, des te hoger is het aantal EC dat de student in jaar twee, drie en vier haalt (zie tabel 1). In aanvulling op de cijfers in de tabel is voorts onderzocht of het behalen van het diploma verband houdt met de studievoortgang in het eerste studiejaar: Snelle afstudeerders (die na vier of vijf

taten niet zomaar generaliseerbaar zijn naar het Nederlandse hoger onderwijs. Daarvoor wijkt de context te veel af (Ruis, 2007). De Nederlandse en Vlaamse studies zijn hoofdzakelijk uitgevoerd in het wetenschappelijk onderwijs, zodat niet voetstoots aangenomen mag worden dat deze bevindingen ook relevant zijn voor het hbo.

Het is als opleiding goed te doen hiernaar zelf onderzoek te verrichten. Omdat vrijwel elke opleiding een systeem voor studievoortgangsregistratie heeft, is het mogelijk om statistisch onderzoek te doen naar de relatie tussen de studieresultaten in het eerste studiejaar en de daarop volgende jaren. In het onderzoek bij het Conservatorium Maastricht zijn daartoe de gegevens uit het studievoortgangsregistratiesysteem met behulp van SPSS bewerkt en geanalyseerd om inzicht te verwerven in de relatie tussen het aantal behaalde European Credits (EC) in het eerste studiejaar en het aantal behaalde EC in de daarop volgende studiejaar. De uitkomsten van de analyse duiden op een zeer sterke relatie tussen het aantal behaalde EC in het eerste studiejaar en de daarop volgende jaren. Hoe hoger het aantal EC dat de student in jaar één haalt, des te hoger is het aantal EC dat de student in jaar twee, drie en vier haalt (zie tabel 1). In aanvulling op de cijfers in de tabel is voorts onderzocht of het behalen van het diploma verband houdt met de studievoortgang in het eerste studiejaar: Snelle afstudeerders (die na vier of vijf

Opzet onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd in de opleiding Muziek van het Conservatorium Maastricht, onderdeel van Zuyd Hogeschool. De opleiding Muziek is een vierjarige bacheloropleiding met ongeveer driehonderd studenten (peildatum januari 2012), verdeeld over de studierichtingen Klassiek (ongeveer 220 studenten) en Jazz (ongeveer tachtig studenten) en over 34 verschillende hoofdvakken, zoals viool, gitaar, trompet, zang, compositie, koordirectie. De studentenpopulatie is internationaal: 60 procent van de studenten komt niet uit Nederland, er zijn meer dan veertig verschillende nationaliteiten. Veel studenten hebben al in hun geboorteland een (deel van een) muziekopleiding afgerond. Deze studenten komen in de eerste plaats voor een specifieke hoofdvakdocent. De reputatie van het conservatorium of de aantrekkingskracht van de stad zijn van ondergeschikt belang. Ze studeren om een nog beter musicus te worden,

niet in de eerste plaats voor een diploma. Studenten die niet uit Europa komen, betalen het hoge instellingscollegegeld en hebben doorgaans veel voor de studie over.

Er zijn drie onderzoeksactiviteiten uitgevoerd. Eerst zijn de studievoortgangsgegevens van 327 studenten uit de cohorten 2005 tot en met 2009 van de opleiding Muziek van het Conservatorium Maastricht bestudeerd om na te gaan of er een relatie is tussen het aantal behaalde EC in het eerste studiejaar en de daaropvolgende jaren. Ook zijn studieonderdelen met lage slaagpercentages (struikelvakken) geïnventariseerd. Daarna is door middel van een survey bij de zittende studenten (223 studenten, studiejaar 2011-2012) onderzocht in hoeverre het eerste jaar studeerbaar en inhoudelijk valide is. In drie groepsinterviews (vijftien deelnemers) is dieper ingegaan op de resultaten van deelonderzoek één en de survey.

Kader 1 Het voorbeeldonderzoek bij het conservatorium

studiejaar hun diploma ontvingen) hebben gemiddeld meer EC in hun studiejaar één behaald.

Studeerbaar

Een studeerbaar programma is een inhoudelijk samenhangend programma zonder onnodige en onbedoelde belemmerende factoren (Inspectie van Onderwijs, 2003). Indien het eerste studiejaar niet studeerbaar is, is er een grotere kans dat het bsa studenten onterecht afwijst. Daarom is het van belang dat elke opleiding onderzoekt of het programma van het eerste jaar studeerbaar is. Dat kan bijvoorbeeld door het studievoortgangssysteem te gebruiken om studieonderdelen met een laag slaagpercentage te identificeren, en door de mening van studenten over de studeerbaarheid te peilen middels een survey en/of interviews.

In het voorbeeldonderzoek bij het conservatorium (zie kader 1) zijn de gegevens uit het studievolsysteem benut voor een inventarisatie van de slaagpercentages (na herkansing) van de studieonderdelen van het eerste studiejaar. Daarnaast is aan de zittende studenten middels een survey (zie kader 2) en in groepsinterviews gevraagd welke studieonderdelen ze belemmerend vinden voor de studievoortgang en hoe ze de studeerbaarheid van het eerste jaar waarden.

Met name de groepsinterviews met zittende studenten bleken behulpzaam om de onderzoeksresultaten te duiden en ideeën te genereren voor oplossingen. De analyse van de slaagpercentages resulteerde in de identificatie van een aantal struikelvakken; de groepsinterviews met

studenten maakten inzichtelijk dat zowel de ervaren moeilijkheidsgraad als de ervaren relevantie van een studieonderdeel invloed hebben op de slaagpercentages. Als studenten een opleidingsonderdeel niet relevant genoeg vinden, heeft dat een negatief effect op hun animo om het vak te volgen. Daarbij percipiëren ze relevantie vooral als datgene wat nodig is voor de directe inzetbaarheid in de beroepspraktijk (i.c. het bespelen van een instrument). De survey en groepsinterviews lieten verder zien dat studenten van het conservatorium over het algemeen positief zijn over de studeerbaarheid van het eerste studiejaar. Aandachtspunten zijn de informatievoorziening, communicatie en het gebrek aan studieruimten.

Inhoudelijk valide

De inhoudelijke validiteit heeft betrekking op de mate waarin het eerste jaar voldoet aan de oriënterende functie van de propedeuse: In hoeverre is het eerste jaar representatief voor het vervolg van de studie en voor het latere beroep? De inhoudelijke validiteit is van groot belang voor de betrouwbaarheid van het bindend studieadvies als selectie-instrument. Immers, wanneer het programma na het eerste jaar heel andere eisen stelt aan de student, kan de geselecteerde student alsnog uitvallen. Illustratief hiervoor is het onderzoek van Baars (2009) waaruit blijkt dat het verband tussen de gemiddelde cijfers in de eerste drie jaren van een opleiding geneeskunde (de preklinische fase) groot is, maar het verband tussen de gemiddelde cijfers in de preklinische en de klinische (praktische) fase matig is.

Items gericht op studeerbaarheid en inhoudelijke validiteit

Studeerbaarheid

Open vraag:

Welke studieonderdelen uit het eerste jaar maken het volgens jou moeilijk om de propedeuse in één jaar te halen?

Structurering van het onderwijsprogramma

- Het aantal aangeboden studieonderdelen per periode in het eerste jaar vind je (te veel – te weinig)
- Over de verhouding tussen contacturen en zelfstudie in het eerste jaar ben je (ontevreden – zeer tevreden)

Studielast

- Het eerste jaar is goed te doen in de tijd die er voor staat (slecht – goed);

Toetsing

- Over de kwaliteit van de toetsing en beoordeling in het eerste jaar ben je over het algemeen (ontevreden – zeer tevreden)

Inhoudelijke validiteit

- De opleiding geeft in het eerste jaar een goed beeld van de studie als geheel (niet – goed)
- De opleiding geeft in het eerste jaar een goed beeld van de beroepspraktijk (niet – goed)

Kader 2 Belemmeringen voor de studievoortgang

Zicht krijgen op de inhoudelijke validiteit kan op verschillende manieren. In het onderzoek bij het conservatorium is ervoor gekozen items hierover toe te voegen aan de jaarlijkse survey onder studenten die in het kader van de kwaliteitszorg worden gehouden. Voor de interpretatie en een verdere verdieping van de surveygegevens is gebruik gemaakt van groepsinterviews met studenten.

Uit de door ons verzamelde gegevens komt het beeld naar voren dat studenten het eerste studiejaar representatief vinden voor het vervolg van de opleiding, maar het wel van belang vinden dat zij in het eerste studiejaar een betere indruk krijgen van de beroepsmogelijkheden en gestimuleerd worden om hierover na te denken. Liefst door zelf te ervaren: bijvoorbeeld door te spelen in een orkest. Op basis van deze informatie kan worden geconstateerd dat er geen twijfels bestaan over de inhoudelijke validiteit van het eerste studiejaar. Het programma van het eerste jaar is representatief voor het vervolg van de studie, maar meer aandacht voor de beroepspraktijk en de beroepsvoorbereiding is wenselijk.

Voldaan aan voorwaarden?

Zoals in dit artikel is beschreven, is het van belang dat een opleiding aan een drietal voorwaarden voldoet, wil het bsa als selectiemiddel nut hebben. Voldoet de opleiding daaraan niet of is dat onbekend, dan is er een risico dat de verkeerde studenten worden geselecteerd of weggestuurd. In dat geval zal de opleiding eerst ervoor moeten zorgen dat aan de voorwaarden voldaan wordt. In het conservatorium is een duidelijke relatie gevonden tussen de studievoortgang in het eerste jaar en de daaropvolgende jaren. Bovendien zijn de studeerbaarheid en inhoudelijke validiteit van het eerste studiejaar voldoende. Daarmee voldoet het conservatorium in principe aan de voorwaarden om een bsa als selectiemiddel te kunnen hanteren. Het is aanbevelenswaardig dat iedere opleiding onderzoek hiernaar uitvoert om aan te tonen (bijvoorbeeld bij een accreditatie) dat het belangrijkste selectie-instrument dat in het hoger onderwijs wordt gehanteerd valide en betrouwbaar is.

Belang methodenmix

Bij de uitvoering van het onderzoek is het raadzaam om een mix van onderzoeksmethoden te hanteren, zoals die in de voorbeeldstudie is gebruikt. Alleen het constateren van een verband tussen variabelen is niet voldoende, juist door triangulatie wordt dieper inzicht bereikt. Door gebruik te maken van studievoortgangsgegevens kan de relatie tussen de studievoortgang in jaar één en de daaropvolgende jaren onderzocht worden. Door gericht een aantal items op te nemen in reeds bestaande surveys

over studenttevredenheid die in het kader van de kwaliteitszorgcyclus plaatsvinden, krijgt de opleiding meer inzicht in de studeerbaarheid en inhoudelijke validiteit van het eerste studiejaar (zie kader 2 voor voorbeelden). Met name de groepsinterviews met studenten zijn een aanrader; die zijn relatief snel uit te voeren en geven dieper inzicht in de perceptie van studenten op de data uit het studievoortgangssysteem en de survey.

Tevens levert dergelijk onderzoek rijke data op waarmee de opleiding het curriculum en het studiesucces kan verbeteren. Zo heeft het onderzoek in het conservatorium meer inzicht opgeleverd in het studierendement. De prestatie-eis van het eerste jaar is laag en eenzijdig (alleen hoofdvak, ongeveer 30 EC), ook ten opzichte van andere kunstopleidingen (gemiddeld 47 EC) en andere conservatoria (tussen de 32 en 60 EC). Uit ander onderzoek in het hbo (Godor, 2011) blijkt dat een lage bsa-eis leidt tot een kleiner aantal studenten dat de propedeuse in het eerste jaar haalt, een lager aantal uitvallers in jaar één en een groter aantal studievertragers ten opzichte van opleidingen met hogere eisen. Dit beeld is duidelijk herkenbaar in het Conservatorium Maastricht: slechts een vijfde van de studenten haalt de propedeuse binnen één jaar en er is relatief veel uitval na het eerste jaar. Het conservatorium geeft studenten zelden een bsa aan het einde van het eerste studiejaar en loopt daarmee in de pas met het kunstonderwijs in het algemeen (Van den Broek et al., 2005).

De studenten geven aan dat het eerste jaar goed te doen is. Studenten zijn meer dan gemiddeld gemotiveerd (Van den Broek et al., 2005) en zijn door een toelatingsexamen gekomen. Deze factoren zouden logischerwijze tot een hoog propedeuserendement moeten leiden, maar het tegendeel is het geval. De eenzijdige focus op het hoofdvak is een mogelijke verklaring hiervoor: dat is immers waar studenten voor komen. Ze zien zichzelf als geslaagd in het eerste jaar wanneer ze een hoog cijfer voor het hoofdvak hebben; de bijvakken worden als bijzaak gezien. Doordat de prestatie-eisen alleen gericht zijn op het hoofdvak, wordt dit beeld door de opleiding versterkt.

Prestatie-eisen

Het voldoen aan de drie voorwaarden is noodzakelijk, maar slechts een startpunt in de weg naar een bsa dat leidt tot een beter studierendement. Hoe komt een opleiding nu tot *evidence based* prestatie-eisen voor het bsa? In het conservatorium heeft het onderzoek geleid tot de aanbeveling om de prestatie-eis voor het bsa aan te passen, om studenten te stimuleren om zoveel mogelijk studiepunten in jaar één te halen. De prestatie-eis zou naast het hoofdvak ook EC voor bijvakken moeten bevatten. Dit

stimuleert studenten om in het eerste jaar ook aandacht te besteden aan theoretische vakken, waardoor de achterstand in het eerste jaar niet te groot wordt. Het is echter de vraag of daardoor de perceptie van de student op succesvol studeren verandert. Studenten zijn met name gericht op het hoofdvak; 'papieren' maatregelen zoals aangescherpte bsa-eisen veranderen dat niet zomaar. Deze perceptie wordt impliciet ondersteund door de hoofdvakdocent, de persoon in de studie die voor de student het belangrijkste is. Immers, een violist die goed is in theoretische vakken, maar matig speelt, zal weinig succesvol zijn als musicus. Kortom, maatregelen zullen alleen succesvol zijn als er ook aandacht wordt besteed aan de verandering van de percepties van docenten en studenten.

Het voorbeeld van het conservatorium laat zien dat er geen eenvoudig recept is voor het bepalen van de prestatie-eisen. Elke opleiding maakt eigen keuzes op basis van de inzichten uit het eigen onderzoek. Het is bijvoorbeeld mogelijk om er bewust voor te kiezen een struikelvak in het eerste jaar te handhaven, als het een voorspeller is voor studiesucces in de hoofdfase. Maar welke keuzes ook worden overwogen, het is raadzaam om de onderzoeksresultaten breed te bespreken, met docenten, met studenten, met het management. Onze ervaring in het conservatorium leert dat alleen de bewustwording al leidt tot verbetering en tot meer draagvlak voor maatregelen om het studierendement te verhogen.

Reflectie

Maar hier raken we ook aan wat meer fundamentele vraagstukken. Wat zegt het als een student in het eerste jaar de propedeuse haalt? Uit het onderzoek blijkt dat het een voorspeller is voor een succesvolle studie: De kans op nominaal afstuderen is groot. Maar wat zegt dit over de kans op een succesvolle loopbaan? Het risico van het bsa als selectie-instrument is dat het eerder selecteert op potentieel succes in de studie dan op succes in het beroep. Het zou aanbevelenswaardig zijn onderzoek te verrichten om na te gaan of studiesucces en loopbaansucces met elkaar verband houden. Dit onderzoek is zeker relevant bij opleidingen waarbij het diploma niet of minder fungeert als het ticket voor een entree op de arbeidsmarkt, zoals dat het geval is bij conservatoria. De waarde van het eindexamen voor de musicus is namelijk veel kleiner dan bij de meeste andere opleidingen. Ook vinden veel conservatoriumstudenten het juist prettig om langer te studeren: een musicus is nooit uitgeleerd. Nominaal studeren is binnen een conservatorium mede daarom een grote uitdaging.

Het bindend studieadvies is een jong instrument, en er is nog tamelijk weinig onderzoek naar gedaan. Dat is eigenlijk vreemd, gezien het grote belang voor de oplei-

ding en de student. Onderzoek om te komen tot een bij de opleiding passende inzet van het bsa is noodzakelijk in elke opleiding. De trend om *per* onderwijsinstelling de prestatie-eisen van het bsa op te leggen aan *alle* opleidingen binnen die instelling, gaat lijnrecht in tegen de bevindingen uit dit onderzoek. Uniformering gaat voorbij aan de unieke context van elke opleiding, en leidt daardoor tot een minder betrouwbare selectie. Onderzoek op maat voor elke opleiding verkleint de kans op het bindend studieadvies als 'dissonant' in de loopbaan van de student.

Josien Mennen, J.G.M., MSc.

is hoofd onderwijs bij Conservatorium Maastricht en verbonden aan de kenniskring 'Professionalisering van het onderwijs' van Zuyd Hogeschool
josien.mennen@zuyd.nl

Dr. Marcel van der Klink

is verbonden aan Zuyd Hogeschool als lector 'Professionalisering van het onderwijs'
marcel.vanderklink@zuyd.nl

Referenties

- Allen, J., & Robbins, S. B. (2008). Prediction of College Major Persistence Based on Vocational Interests, Academic Preparation, and First-Year Academic Performance. *Research in Higher Education*, 49(1), 62-79.
- Allen, J., Robbins, S. B., Casillas, A., & Oh, I.-S. (2008). Third-Year College Retention and Transfer: Effects of Academic Performance, Motivation, and Social Connectedness. *Research in Higher Education*, 49(7), 647-664. Baars, G. (2009). *Factors related to student achievement in medical school*. Den Haag: Lemma.
- Duijndam, F., & Scheepers, A. (2009). Bindend Studieadvies Erasmus Universiteit Rotterdam. *HO Management*, 1(5), 17-19.
- Gijbels, D., Van der Rijt, J., & Van der Watering, G. (2002). Het bindend studieadvies in het wetenschappelijk onderwijs: worden de juiste studenten geselecteerd? *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 22(2), 62-72.
- Godor, B. (2011). Does the minimum credit requirement (BSA) affect the earned credits in Year 1? *Studiesucces Hoger Onderwijs*, 2011. Retrieved from <http://www.studiesuccesho.nl/2011/02/04/does-the-minimum-credit-requirement-bsa-affect-the-earned-credits-in-year-1/>
- Inspectie van het Onderwijs. (2003). *Studeerbaarheid in het hoger onderwijs*. Utrecht: Inspectie van het onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs. (2010). *Met beide benen op de grond. Onderzoek naar de uitvoeringspraktijk van het bindend studieadvies in het hoger onderwijs*. Utrecht: Inspectie van het onderwijs.
- Knippenberg, W., & Loos, F. (1983). *Doelmatig hoger onderwijs: Verhoging van het studierendement*. Delft: Delftse Universitaire Pers.
- Mennen, J. (2013). Laid-back of up-tempo? De voorspellende Kwaliteit van het Eerste jaar voor de Studievoortgang in een Conservatorium. Januari, 2, 2013, Heerlen, Nederland: Open Universiteit.
- Pascarella, E. T., & Terenzini, P. T. (1991). *How College Affects Students: Findings and Insights from Twenty Years of Research*. San Francisco: Jossey-Bass Inc.
- Ruis, P. (2007). *Checklist rendement hoger onderwijs*. Leiden: ICLON.
- Stegers-Jager, K., & Cohen-Schotanus, J. (2012). Effect van dreiging van een negatief bindend studieadvies op de studievoortgang. In H. Van Berkel, E. Jansen & A. Bax (Eds.), *Studiesucces bevorderen: het kan en is niet moeilijk* (pp. 89-100). Den Haag: Boom Lemma.
- Task force studiesucces. (2009). *Eindexamen studiesucces*. Leiden: Universiteit Leiden.
- Van den Broek, A., Sijbers, R., Van der Wiel, E., Welling, N., & Uerz, D. (2005). *Net dat beetje extra: Studentenmonitor 2004. Studeren in Nederland: kernindicatoren, determinanten van studievoortgang en de gedreven student*. Den Haag: Ministerie van OCW.
- Van'torhout, I., Eelbode, A., Bucquoy, A., Cuelenaere, F., De Vlieghe, B., Vanderhaeghen, V., Wille, E. (2011). Zestig credits in het eerste jaar bachelor. *Thema* (3), 30-35.